

S Z O R O N G Á S

Varga Zoltán

I.

A kisvonat rugós szerkezete rég elromlott már, csupán tologatni lehetett. A kisfiú a földön kuporgott; guggoló helyzetben döcögött, oldalt lépegetve, lassan körbe-körbe, úgy tolt a kisvonatot a karika alakúra összerakott bádogsíneken. A tovagördülő kis fémszerkezet furcsa csikorgó-sercegő hangot adott, de őt ez nem elégítette ki, szükségét érezte, hogy, mintegy pótlásként, a szájával is utánozza a vonat zakatolását, a mozdony pöfögését. — Csi-csi-pú, csi-csi-pú — ismételte minduntalan, s közben éles sivitással igyekezett életre hívni a vonat füttyét. De nem volt megelegedve a hanggal, amit kiadott magából: képzeletében világosan, szinte a megelevenedés élességével élt a mozdony füttye, amely áthatóan, hosszú, meg-megreszkető ú hanggént kígyózik át a levegőn, miközben még valami sziszegő mellékhang is kíséri. De azt csak akkor hallhatja, ha közvetlenül a mozdony közelében áll, mint akkor, azon a napon, mikor Anya elutazott és nem tért vissza többet. Ott az állomáson hallotta ilyenek a vonat füttyét, valahogy így, húúú-ú-ú-ú és ugyanakkor szszszsz... És ő most sehogyan sem tud ilyen hangot adni. Füttyülni szeretett volna; érezte, úgy sokkal inkább megközelítené a kívánt hangot. Megpróbálta, de kerekre csücsörített száját hangtalanul hagyta el a levegő. Ez elkeserítette: értelmetlennek találta, hogy bár ugyanúgy formálja ajkait, mint azok, akik füttyülni tudnak, a kívánt hang mégis elmarad. Miért nem tud ő füttyülni? Mikor tanul meg végre? Néhányan az óvodában tudnak már... Érezte, hogy szája sarka kissé megremeg; néhány pillanatig majdnem a síráshoz járt közel.

Fölpillantott: a heverőn hasaló lányt kezdte nézni és a könyvet, amely kinyitva hevert előtte. Bátortalanul megrezdülő reménnyel állapította meg, hogy most nem tanul. Az előbb tanult, akkor hangta-

lanul, sebesen mozgott a szája. De most nem is néz a könyvre, hanem a tenyerével takarja el a szemét. Lehet, hogy alszik is? . . . De nem, bizonyára csak gondolkozik. Néha ő is szokott lehunyt szemmel gondolkodni, de csak olyankor, ha egyedül van. És ha szomorú . . . Mostanában többször van egyedül . . . És többször szomorú . . .

Lehet, hogy Zsuzsi is szomorú most, gondolta aztán, szomorú, mert itt kell lennie mellette. Vagy inkább dühös. Duzzog, nincs kedve vigyázni rá. Már amikor jött, ilyen volt; látszott rajta, csak azért jött el, mert muszáj. Mert otthon ráparancsoltak, és mert az apja pénzt ad neki. Így van ez: olyasmit, amihez nincs kedvük, általában pénzért tesznek az emberek. Zsuzsi is csak azért van vele, mert pénzt kap. Most tudja ezt, látszik rajta. Azelőtt más volt, többet nevetett, játszott vele; gyakran ide-oda rohángáltak a szobában, a díványon hancúroztak. De mostanában legtöbbször türelmetlen, folyton az óráját nézi és csak sóhajtozik, miért marad el Apa olyan sokáig. Már nem örül úgy a játszásnak, mint azelőtt. Most sem tanul, mégsem akar játszani vele. Hol a kezébe hajtja a fejét, hol az utcára bámul. Mintha ő itt sem lenne és nem is várná, hogy idejőjön hozzá . . .

Egy ideig csendben nézte a lányt; titkon remélte, hogy fölkel és odakuporodik hozzá a szőnyegre, a kisvona mellé, vagy odahívja magához a díványra. Szerette volna, ha ez magától történik meg, anélkül hogy szólnia kellene. Néhány percig türelmetlenségével birkózva várakozott, majd feladva a küzdelmet, megszólalt. — Zsuzsi.

— Tessék?

— Tudsz te fütyülni?

— Tudok . . . De miért?

— Gyere, fütyülj a vonatomhoz. Legyél te a mozdony.

— Most nem érek rá . . . Majd később . . . Játssz egyedül szépen.

— De én nem tudok fütyülni . . . Gyere . . .

— Jaj, hagyj békén! — A lány hangja hevesen csattant föl, és élesen csípő korbácsütésként érte. Azután hangjában a megbánás egy bizonyos árnyalatával, kissé megenyhülten tette hozzá. — Nem lehet. Értsd meg, hogy tanulnom kell.

Elbátortalanodva erre nem felelt mindjárt. Néhány pillanatig újra némán figyelte a lányt, de úgy látta, most sem tanul, hanem állát két tenyerébe támasztva az ablakon át bekéklő eget nézi. Ide kell jönnie, gondolta hirtelen megszilárduló daccal, még ha nem akar, akkor is ide kell jönnie. — Pedig nem is tanulsz — szólalt meg újra.

— Dehogynem.

— De én látom, hogy nem tanulsz. Gyere játszani.

A lány bosszúsan lecsapta a könyvet, majd felült a díványon; ásitott, két kezét hátul a nyakán összefonva nyújtózkodott. — Jaj, te — mondta. — Nem hagyod élni az embert. — Azután elmosolyodott, arcáról félredobott maszkként hullott le az ingerültség, szeme azzal a fénnel telt meg, melyet a kisfiú annyira szeretett, és amely rendszerint az anyját juttatta eszébe. A lány mosolya megnyugtatta, örült, hogy nem látja durcásnak többé. — No gyere — szólt sürgetőleg. — Fütyülj. A mozdonynak fütyülni kell.

Zsuzsi felállt, azután leült a szőnyegre a kisfiú mellé. — Jaj, te — mondta újra, de most már egészen kedvesen nevetve, miközben magá-

hoz szorította és megcsókolta az arcát. — Nem hagysz élni.

— De hát te élsz. És én nem is akarlak megölni. Még ha igazi pisztolyom lenne, akkor sem lőnék le. — A kisleány, bár tudta, hogy a lány nem szó szerint értette, amit mondott, mégis úgy tett, mintha így értette volna. — Látom, hogy élsz és semmi bajod sincs...

— De mégis így van — felelte Zsuzsi tréfásan. — Nem hagysz élni... — Azután oktató hangon hozzátette: — Tudod, ez csak azt jelenti, hogy nem hagysz békén... hogy nem hagysz tanulni.

— Tudom. Anya is mondta már nekem ezt...

— Úgy... ő is mondta? — érdeklődött a lány szórakozottan. — Biztosan rossz voltál.

— Nem. Nem voltam rossz.

— Hanem?

— Csak nem akartam elaludni. És Anya el akart menni...

A lány szemében egyszerre érdeklődés csillant meg. A kisleány úgy tetszett, mintha parányi zöld szikrák villannának föl a szivárványhártyáján. — Mikor volt ez? — kérdezte hirtelen.

— Régen... Ott a tengerparton. A szállodában...

Zsuzsi kicsit elbiggyesztette a száját: — Ahá, értem — mondta értő arckifejezéssel, amelyről a kisleány leolvashatta, hogy most olyasmit ért, amit ő nem érthet meg. És volt valami csúfolódó is ebben az „ahá, értem”-ben, ami arra készítette, hogy elkomolyodott tekintetét a földre sítve, emlékeztetést a régi szállodai szoba felé fordítsa. Szinte anyagszerű élességgel látta a szoba bútortárgyát, a falak faköröt színét és az anyja alakját, ahogy ott ül az ágy mellett, és térdén a nyitott meséskönyvvel, kissé türelmetlenül felolvas neki, ő pedig a hangján érzi, hogy minél előbb be akarja fejezni a mesét: mozdulataiban, feje tartásában volt valami, amiről megérezte, nagyon fontosnak tartja, hogy őt minél előbb elnyomja az álom. De ő egy cseppet sem volt álmos, inkább teljes, kerek szemű ébrenlét tartotta fogva. Sejtette, ha elalszik, Anya otthagyná egyedül a sötétben, úgyhogy mikor sietve becsapta a könyvet, ő újabb mesét követelt tőle. Akkor mondta: „jaj, nekem, nem hagysz élni”, ugyanolyan hangon, akárcsak Zsuzsi az előbb. Pár nappal azután volt ez, hogy először találkoztak a fekete bajuszossal. Aznap egész délután csónakáztak, a fekete bajuszos fáradhatatlanul evezett, és folyvást beszélt, mindenfélét, amit ő nem értett. De Anya bugyborékoló hangon nagyokat nevetett, és neki nagyon nem tetszett ez a nevetés, idegen és új volt a számára, valahogy egészen szokatlan. És az sem tetszett, ahogyan a fekete bajuszos az anyjára néz; nem tudta, miért, de nem tetszett neki az sem, ahogyan a cigarettáját a szája sarkában tartja és néha még beszéd közben sem veszi ki (holott ezt másoknál mulatságosnak találta), meg az sem, hogy sűrű, fekete szőr van a mellén. Akkor este úgy sejtette, Anya újra a fekete bajuszossal akar találkozni. Nem mondta neki, hogy el akar menni és ott akarja hagyni egyedül a sötét szobában, de ő mégis megérezte. És igaza volt: most már tudja, hogy Anya akkor „kezdett elmenni” tőle. De hát mit tudhat erről Zsuzsi? Miért „érti” ennyire? Miért mosolyog rá ilyen furcsán?

— Szóval így mondta: *nem hagysz élni?*

— Igen, így.

A lány felkacagott, kicsit megnyalta a száját: — Hm, nem rossz.

A kisfiú érezte, hogy a megjegyzés, még ha hozzá intézték is, nem neki szól. Többször megfigyelte már, hogy a felnőttek (bár nem tudta határozottan, Zsuzsi felnőttek számít-e már) néha olyasmit is mondanak neki, amit nem érthet meg, s erre rendszerint nem is várnak választ, de ugyanakkor mégis úgy mondják, mintha értené. Ennek ellenére mégis megkérdezte: — Miért nem rossz?

— Azt csak úgy mondtam...

— De miért mondtad?

— Ezt te még nem érted.

— De értem... Ha megmondanád, megérteném.

— Dehogyan értenéd. Nem érthetsz te még mindent.

— De hát mikor fogok már mindent érteni?

— Majd ha nagy leszel.

A kisfiú elhallgatott. Nem tett föl több kérdést. A válasz egyébként nem lepte meg, tulajdonképpen számított is rá. Tudta, a felnőttek szeretik minden kívánságát, vágyát, tervét, kérdését ezzel elintézni. Ismét egy kis szomorúság fogta el: mérhetetlenül távolinak érezte azt a világot, amelyben egyszer hatalmasan, erősen jár-kelek majd, minden álma megvalósul és mindent megért. Még talán a falon is átlát; eszébe jutott, hogy nagyanyja egyszer azt mondta neki, a felnőttek a falon is átlátnak, bár ezt ő egészen sohasem hitte el. Persze ez hazugság. Ne mondja neki senki, hogy a felnőttek nem hazudnak. Még talán az sem igaz, hogy mindent értenek. Bizonyára ez sem igaz. Bár lehet, hogy vannak néhányan, akik nem hazudnak. Apa egészen biztosan nem hazudik, és mindent ért. Egészen biztosan...

Azután játszani kezdtek. A kisfiú újra tolni kezdte a vonatot a sínen, s időnként jelezte a lánynak, hogy füttyüljön. De hamar meguntta ezt a játékot. Érezte a lány lelkesedésének hiányát. És a füttye sem volt olyan, mint az igazi vonatfütty. Az ablakon beragyogó napfény felé pillantott. — Menjünk sétálni — ajánlotta váratlanul.

— Nem lehet. Tegnap a torkod fájt.

— De most nem fáj. Már elmúlt. Menjünk el.

— Apád azt mondta, ma még nem mehetsz ki.

— Nem fogja megtudni... Csak egy kicsit menjünk ki. Utána mindjárt visszajövünk.

— És ha találkozunk veled az utcán? Vagy ha valaki megmondja neked, hogy látott bennünket?

— De én sétálni akarok menni — makacskodott a gyerek. Érezte, hogy az előbbi kérdések megingatták magabiztosságának alapjait, de nyafogva egyre csak ismételte: — Sétálni akarok.

A lány megfogta, maga felé fordította, és komolyan a szemébe nézett: — Na látod, erre mondják, hogy nem hagysz élni. Amikor a kisfiú szemébe kiülő csüggedt szomorúságot észrevette, enyhülten hozzátette: — Kiülünk az erkélyre, jó? Szép idő van, nem fogsz megfázni. Nézzük az autókat és az embereket. Annyi, mintha az utcán lennénk.

II.

— Szóval nem jössz? — hangzott letről a kérdés.

— Sajnos nem mehetek... Borzasztóan sajnálom.

— Kár... Pedig én azt hittem, hogy... — Az erkély alatt álló barna zakós fiú elhallgatott, csalódott, szomorú arccal nézett fölfelé. Innen felülről nézve alakja egészen megrövidült, csak válla és fölfelé fordított arca látszott jól; lábát majdnem teljesen elnyelte az aszfalt, testének árnyéka viszont éles fekete sávként, teljes hosszában rajzolódott ki a járda napfénytől majdnem fehér felületén, csak a fej táján tört meg, ott, ahol a ház falához ért. A kisfiú nem örült a barna kabátos megjelenésének; kellemetlen szorongás fogta el, lelkében ellenséges érzések kaptak lángra. Nem tudta pontosan, miért érez így, hiszen a barna kabátos sohasem bántotta, ellenkezőleg, a legtöbbször nagyon kedves volt hozzá, de azt, hogy ma is a lakásuk előtt megjelent, mégis valamiféle merényletnek érezte, olyasféle kísérletnek, amely őt önmaga előtt sem világos jogaiból kiforgatni készült. Azelőtt ezt nem tette, állapította meg magában duzzogva, azelőtt mindig csak az utcán csatlakozott hozzájuk, a parkban vagy néha a cukrászda közelében. Most pedig idejön, csak úgy egyszerűen, és el akarja hívni Zsuzsit, egészen természetesnek tartva, hogy elszakítsa tőle. És Zsuzsi *el akar* menni, még ha azt mondja is, hogy nem mehet. Hiszen nyilván ő mondta meg a barna kabátosnak, hogy délutánonként náluk tartózkodik. És még ha nem is megy el vele, a fiú ezután majd mindennap eljön, hogy megzavarja a játékot és Zsuzsit elcsalja tőle. Nyűgös hangulata néhány pillanatra ismét a fekete bajuszost keltette életre, aki ott a tengerparton hozzájuk csatlakozott, hogy az anyját elrabolja. Ennek a fiúnak is éppolyan fekete bajusza lesz; egy kicsit talán nő is már az orra alatt. És majdnem ugyanúgy néz, mint ahogy a fekete bajuszos nézett az anyjára, a haja, az arcbőre barnája pedig egészen olyan, mint az övé volt. Minél tovább álldogált ott, testsúlyát hol egyik, hol másik lábára helyezve az erkély alatt, annál jobban szeretett volna valamit a fejéhez vágni.

— És nem jöhetnél a kis sráccal együtt? — kérdezte a barna kabátos hosszabb hallgatás után. — Valamivel elszórakozhatna ő is.

— Nem... azt sem lehet. Tegnap lázas volt, és az apja megtiltotta, hogy kivigyen. Még ide sem lett volna szabad kijönnie...

— Hát akkor... A viszontlátásra... Kár, hogy nem jöhetsz... Csak én leszek elárvult az egész társaságban. Rettenetesen sajnállak.

A lány szinte egyszerre sóhajtott meg nevetett is. — Hát még én téged... Meg magamat is. Szörnyen unom már ezt a dajkaságot... Nem is jönnek, de anya veszekszik velem. Azt mondja, ennyit igazán megtehetek a nagybátyámért. Lehet, hogy igaza van, de...

Szavai testébe hasító szűrős tüskékként érték a kisfiút. Agyában ismét felrémlett a három szó: „nem hagysz élni”. Néhány percig a torkában érezte a felfelé kúszó sírás keserűségét, szemét elfutotta a könny.

A barna kabátos közben lassú, tétova léptekkel távolodni kezdett, fejét lehajtva lépett be a járdát szegélyező ostorfák zilált körvonalú, napfénytől átluggatott árnyékába. Zsuzsi némán nézett utána; oldal-

ról az arcába pillantva a kisleány látta, hogy ugyanúgy birkózik a könyvekkel, mint ő. Szerette volna tudni, vajon a barna kabátos nem ugyanezt teszi-e, de aztán eszébe jutott, hogy az ilyen nagy fiúk már nem szoktak sírni. Bizonyos irigység fogta el, nagyon távolinak érezte azt az időt, amikor majd ő is le tudja győzni a sírást.

A lány türelmetlenül hátrasímította szőke haját, amelynek rendjét kissé megbolygatta az időnként játékosan nekilendülő szél, azután a kisleány felé fordult, aki arcát most ugyanolyan durcásnak látta, mint ebéd után, amikor megérkezett, de szeme kékeszöld szikrákat villantva, olyan furcsán-szépen csillogott, hogy megbántottságához egy kis szájalom is társult. — Ne sírj, Zsuzsi — szólalt meg vigasztalón, éneklő hangon, majd kissé komolykodva, mások hozzá intézett szavait idézve mondta: — Majd máskor elmész.

Zsuzsi apró, fehér metszőfogait mélyen rózsaszín alsó ajkába vágta. — Nem sírok, te kismajom... Csak hát olyan szép idő van, nekem meg itt kell maradnom veled, te pocok.

— Nem vagyok pocok.

— De az vagy. Kis pocok vagy, aki folyton rágja az embert.

— Nem vagyok.

— Na jó, mondjuk, hogy nem vagy az. — A lány kedvetlenül elfordult tőle, s újra a fiú után nézett, aki csak nagyon lassan távolodott, majd meg is állt, és cipője orrával kezdett piszkálgatni valamit a járda-szegély mellett. Azután újra felemelte tekintetét, és az erkély felé pillantott. A kisleány szerette volna, ha minél előbb eltűnik már, a legszívesebben letörölte volna a láthatárról. A lány váratlanul feléje fordult és átölelte, hangja hirtelen meglepően gyengédé vált, annyira, hogy bizonyos gyanakvást keltett benne. — Bandikám — hallotta a lány muzsikáló, kissé hízelgő hangot. — Ugye, te jó fiú vagy?

— Néha. De szeretek rossz is lenni.

— De most legyél jó. Engedd meg, hogy elmenjek egy kicsit. És ne mondd meg apukádnak este, hogy elmentem. Mindjárt visszajövök.

— Én is veled megyek.

— Nem lehet. Apukád nem engedi. Nem akarom, hogy véletlenül összetalálkozzunk vele.

— Ha én nem mehetek, akkor te sem mehetsz.

— Látod, milyen vagy?... Csak egészen kis időre megyek el. Éppen csak elkísérem egy darabig — folytatta Zsuzsi a rábeszélést, s a kisleány lassan már megingott belül; bár érezte, be akarják csapni, állhatatossága mégis megrendült, omlataggá lett, ellenkezése csupán vékony külső kéreggé vált, amelyet most már csak elbizonytalanodott ellenvetésekkel igyekezett megszilárdítani.

— De hát akkor én egyedül maradjak? — kérdezte tétova hangon, a lelke mélyén bujkáló félelemben kapaszkodva, miközben csontosodó önérzete megakadályozta, hogy a „félek” szót kiejtse száján.

De Zsuzsi kitalálta a benne motózó gondolatot. — Csak nem félsz egyedül? Egy ilyen nagy fiúnak már nem szabad félnie.

Ekkor megérezte, hogy legyőzték, levették a lábáról. Lelkében bizonyos méltatlankodás támadt: miért mondják neki, hogy nagy fiú, amikor ő nagyon jó tudja magáról, hogy kisleány, sőt azt is tudja, azok is annak tartják, akik nagy fiúnak nevezik. Már rég megfigyelte, hogy

a felnőttek hol kisfiúnak, hol nagy fiúnak mondják: ha például olyasmivel szeretne játszani, amit nem akarnak a kezébe adni, rendszerint azt mondják, „ez nem kisfiúnak való,” ha viszont sírni kezd érte, azzal torkolják le, „nahát, egy ilyen nagy fiú, és sír; nem szégyelled magad?”. Mindez nem ilyen világosan megfogalmazott formában, de ott feküdt a lelke mélyén, ugyanakkor azonban mégis nagyon szeretett volna nagy fiúnak látszani. — Nem félek — mondta.

— Hát akkor engedj el. Mindjárt visszajövök, igazán nem maradok sokáig. Veszek neked csokoládét, ha most elengedsz, és egyszer majd, ha lesz pénzem, megveszem neked azt a nagy labdát, amit a múltkor abban a kirakatban láttunk.

A nagy labda gömbölyűn, fényesen, pirosan-sárgán gurult a szeme elé. — Igazán megveszed?

— Igazán. Csak nem most mindjárt. Majd egyszer, ha több pénzem lesz. De mindenképpen megveszem. Ugye, elengedsz?

— El... De ugye, nem maradsz soká?

— Persze hogy nem. Mondtam, hogy mindjárt visszajövök... Szóval nem mondd meg apukádnak?

— Nem mondom meg.

— És nem fogsz félni?

— Nem.

— Csuda remek kis srác vagy. — A kisfiún egy pillanatra bódult boldogság vett erőt, amikor Zsuzsi hirtelen magához szorította és megcsókolta a homlokát. Hangját nagyon erősnek érezte a füle mellett, ahogy a fiú után kiáltott: — Gyuri! Gyere vissza!

A barna kabátos már elég messze járt, de a kiáltásra hátranézett, majd a lány kezének hívó mozdulataira futva megindult visszafelé. — Mi van? — kérdezte, amikor újra az erkély alá ért.

— Mégis megyek. Megegyeztem a klapéccal — mondta a lány, és kicsit megcsípte a kisfiú arcát. Beleegyezett, hogy egyedül maradjon egy kicsit, és nem árulja el az apjának. Rögtön lerohanok... — Hirtelen felugrott és befelé indult a szobába. A szelesen odavetett „visszlát Bandi” már csak a becsukódó erkélyajtó mögül jutott el a kisfiú füléhez, aki miközben hallotta a lakásajtó csapódását és az egyre halkuló sietős lépéseket lefelé a lépcsőn, két könyökével az erkély korlátjára támaszkodva, állát két tenyerébe nyugtatva a lent várakozó barna kabátosra nézett, aki örömtől elszélesedő mosollyal tekintett fölrá. — Szóval igazán nem mondd meg az apádnak, hogy Zsuzsi itt hagyott egy kis időre?

A kisfiú csak a fejét rázta.

— No mi az, haragszol rám?

Bandi most sem válaszolt; továbbra is szótlánul tagadást jelzett, közben barátságtalanul összeszorította száját.

A barna kabátos még mindig mosolygott, fehér fogai élesen váltak ki barnás arcbőréből. Zsebébe nyúlt, és egy kis csomagot vett elő. — Fogd — kiáltotta, és a zacskó száját erősen összeszorítva felhajította a kisfiúnak, aki azonban nem tudta elkapni, úgyhogy a kerek, kemény cukorkaszemek szerteszet gurultak az erkély betonján. Lekuporodott, hogy összeszedje őket. Örült a cukornak, de ugyanakkor valami homályos sejtelem vibrált benne, hogy lekenyerezték. Lentről Zsuzsi ne-

vetését hallotta, amely most szinte ugyanolyan volt, mint az anyjáié, amikor ott a tengerparton a fekete bajuszossal beszélgetett. Fel sem nézett, amikor a távolodó pár lépéseit hallotta; a szájában olvadó cukor édessége elnyomta a még bizonytalanul bujkáló csalódottság keserűségét. Megeszi egyszerre az egész zacskót, gondolta elégedett daccal, miközben az első szemet ropogtatta. Semmit sem hagy belőle Zsuzsinak. Vegyen neki másikat a barna kabátos, ha akar...

III.

Egyedül maradt az erkélyen, néhány percig a kilátásba helyezett nagy tarka labda ragadta meg képzeletét, annyira, hogy szinte teljes valóságként jelent meg előtte. Láta, amint nagyokat ugrik az aszfalton, vagy a strand homokjában gurul, sőt szinte tapintani vélte, tenyerével tisztogatva róla a szűrős homokszemeket. Egy-két másodpercig egészen közelinek érezte azt a pillanatot, amikor majd valóban a kezébe veheti, de aztán emlékezetébe ötlött Zsuzsi ígérő mondatának egy része, „ha lesz pénzem”, s az előbb még oly tiszta, tapintható kép rögtön a jövő bizonytalan, halvány sejtelmévé sápadt. Nem mondta, mikor lesz pénze, gondolta kissé elkeseredve, s ha akarja, mindig azt mondhatja, hogy nincs. A másik ígérlet, a csokoládé nem tudta különösebben lázba hozni: az elropogtatott cukorkaszemek gyors egymásutánban váltakozó málna-, narancs- és citromíze egyelőre kielégítette; gondolatai a jövő reményeiről, és előre sejtett csalódásairól fokozatosan ismét a jelenre siklottak vissza, amíg csak teljes tudatossággal szembe nem került a kérdéssel: „és most mit csináljak?” Egyszerre sajnálni kezdte, amiért oly könnyen elengedte Zsuzsit és a délutáni játék lehetőségét bizonytalan ígéretekre cserélte föl. Elszontyolodottnak érezte magát, új, még soha nem játszott játékok izgalma után sóvárgott, de semmi sem jutott eszébe, ami igazán felvillanyozta volna. Kis ideig még az utcát, az időnként elsuhanó autókat és a felfeltűnő járókelőket nézte minden különösebb érdeklődés nélkül, aztán mély, öreges sóhajtással felkelt és bement a szobába. Leguggolt a kisvonat mellé, néhányszor körültolta a sínpályán, de aztán elment a kedve tőle, ugyanúgy, mint ólomkatonáitól, kisautóitól, építőkockáitól és játékpólca többi kincsétől. Később a dívány sarkában heverő macskóját vette föl, de azt is rögtön félredobta. Valami egészen másra vágyott.

Egyedülléte arra csábította, hogy valami tilos dolgot kövessen el, anélkül hogy tudta volna, mi is lehetne az. Elhatározta, kinyitja a szekrényt és abban kotorászik; úgy gondolta, bizonyára talál valamit, amivel elszórakozhat. A kulcs egészen könnyen fordult meg a zárban, a szekrényajtó halk nyikordulása azonban kissé megrémítette: néhány pillanatnyi időre volt szüksége, hogy ráeszméljen, senki sem érheti tetten. A kiáradó enyhe naftalinszagot kellemesnek találta. Apja vállfákon lógó öltöneyei és kabátjai csak a szekrény egyik felét töltötték meg, míg másik fele üresen tátongott; jól emlékezett, abban a részben azelőtt az anyja ruhái voltak, némelyiknek még színét, tarka mintázatát is maga elé tudta idézni; hiányukat — annak ellenére, hogy

ez nem volt meglepetés számára — bántónak és elszomorítónak érezte; a sötétszürke, barna és fekete szövetrohák színe nyomasztólag hatott rá. A szekrény fenekén, a lelógó ruhák alatt mindenféle tárgy hevert rendetlen összevisszaságban: főleg különféle kerek és négyszögletes dobozok, valamint apja egy kalapja és aktatáskája; mindkettő régi volt, mostanában már egyiket sem használta. A kalapot próbaképpen fejére tette: egészen a füléig szaladt le, és szemét is majdnem teljesen eltakarta, úgyhogy rögtön le is tette; úgy találta, mintha valami kellemetlen, kissé zsíros szagot árasztana. Azután a dobozokat kezdte nyitogatni; maga sem tudta, miért, valahányszor újabbat vett a kezébe, mindig izgalom fogta el, titkos remény járta át, hogy valami csodálatos, eddig még teljesen ismeretlen holmit talál benne. De erre hiába várt: egyikben egy csomag vattát, egy másikban pedig különböző apró fémtárgyakat, régi kulcsokat, egy ócska körömvágó ollót, egy törött nyelű zsebkést és néhány csavart meg szöveget talált. Egy ideig ezekkel babrálgatott.

Mialatt a szekrényben kotorászott, valami furcsa, titkos kis remény élt benne, hogy hátha anyja holmijából is talál valamit, s amikor mélyen, egészen a szekrény hátsó falánál az esernyőt megtalálta, úgy üdvözölte, mintha csakis ezt kereste volna, holott egyben meglepetést és csodálkozást váltott ki belőle, hogy itt találta. Fogalma sem volt, hogy anyja itt felejtette a kis kockás ernyőt. Töprengve kezdte nézegetni: eltűnődött, vajon miért hagyta itt. Talán nem tetszett neki? Vagy csakugyan megfélekedett róla?

Néhány pillanatig ez foglalkoztatta; s mialatt az ernyőt kezében forgatva nézegette, gondolatai egészen az anyjára terelődtek. Szerette volna tudni, mióta van távol tőle, hány hónap és év telt el azóta, hogy utoljára látta, de erre nem tudott magának határozottan válaszolni, sőt azt is érezte, nem tudja pontosan, mennyi ideig tart egy hónap vagy egy év. Majd megkérdezi Apát, ő bizonyára egész pontosan tudja. Bár igaz, Apa nem szereti, ha Anyát emlegeti. Ezt ugyan nem mondta, de ő látja rajta: ilyenkor furcsán keskeny lesz a szája, és a homlokán megfeszül a bőr. Nem, nem kérdezi meg Apát, inkább Zsuzsit, valószínűleg ő is tudja. Ő mindössze annyit tud, hogy nagyon régen nem látta Anyát. Amióta elment tőlük, csak egyszer találkozott vele: egy napon eljött érte, elvitte és néhány (hol kevesebbnek, hol többnek tűnő) napig magánál tartotta. Emlékszik, Apa egészen könnyen odaadta, úgy látszott, mintha előre tudta volna, hogy Anya érte jön és magával viszi. Nem ellenkezett vagy veszekedett, csak éppen alig szólt Anyához, s azt a néhány szót, amit mondott, tompán, fakó hangon intézte hozzá, neki pedig csak annyit mondott, egészen halkán: „Hát aztán jól viseld magad”. Azután vonatra szálltak és sokáig utaztak, majdnem annyi ideig, mint amikor a tengerre mentek, s amikor megérkeztek a városba, ahol Anya mostanában lakik, az állomáson a fekete bajuszos várta őket. Tulajdonképpen csak akkor értette meg, hogy ő vitte el az anyját tőle. A fekete bajuszos mindenáron barátságos akart lenni hozzá, rámosolygott, grimaszokat vágott és mindenféle vicces dolgot mondott, de ő azért sem nevetett. Amikor megkérdezte tőle, emlékszik-e rá, csak a fejét rázta. Pedig emlékezett, nagyon is jól. Mégis valamiféle különös gyönyörűséget okozott úgy tennie, mintha

nem emlékezne. És dacosan alig szólt hozzá, az anyja pedig mentette, „még nem szokott meg, de majd összebarátkoztok”. Erre megrettent, attól félt, ezentúl majd a fekete bajuszos lesz az apja, de továbbra is olyan maradt, amilyen az első perctől fogva volt, elhatározta, azért sem barátkozik össze vele. Hiába igyekezett megkedveltetni magát; az állatkertbe is hiába ment el velük, ott is mindent Anyától kérdezett. És egy este, amikor a fejét megsimogatta, ellökte magától, és a kezébe harapott; Anya ekkor megütötte, és sirva fakadt. Ettől kezdve vele szemben is mogorva volt, és kijelentette, haza akar menni Apához. Visszagondolva erre, bizonyos büszkeség töltötte el: különösen arra volt büszke, hogy a fekete bajuszos kezébe harapott; örült, hogy meg mert tenni, és hogy fáj a férfinak. Igaz, nevetett, de arcán mégis látszott a fájdalom. És egészen vörös lett, látszott, hogy a legszívesebben megütötte volna. Később elmesélte Apának, mit tett, de az semmit sem szólt, csak mosolygott, ő pedig megérezte, butaságnak tartja az egészet, s ez annyira fáj neki, hogy kitört belőle a sírás. Hát nem érti, hogy érte tette?

Az esernyő nyele túl hosszú volt, csak nehezen, több kísérlet után sikerült kinyitnia. Utána tréfásan, affektáló járással körülsétált vele a szobában; eközben valami filmrészlet jutott eszébe, amelyben egy kínai mandarin feje fölé egy szolga ernyőt tartott. Kedve lett volna a mandarint utánozni, de nyomban rájött, egyedül ez nem érdekes; ismét sajnálta, hogy elengedte Zsuzsit, ha itt lenne, ő tarthatná az ernyőt a feje fölé.

Azután az erkélyre lépett. Az ernyő és a mélyen a lába alatt húzódó utca annak az ejtőernyős verseny képét idézte föl benne, melyre az apja vitte el egyszer. Akkor egészen megbabonázták a magasban lebegő apró fehér gombák (apa mondta így: „ugye olyanok, akár a gombák?”), s mennyire csodálkozott nagyságukon, amikor földet értek. Meg azon, hogy olyan lassan lebegnek, úgyhogy aki leugrik velük, meg sem üti magát. Azután Apa megmagyarázta neki, azért van ez így, mert az ernyő belekapaszkodik a levegőbe... Vajon ez az esernyő is belekapaszkodna a levegőbe, ha leugrana vele?...

A lent húzódó utcát nézve mind érdekesebbnek és egyben lehetségesnek is találta az elképzelt ugrást. Egyszerűen csak át kellene másznia az erkély falán, s közben egyik kezével erősen szorongatni az ernyőt, azután zsupsz... és szépen leereszkedne az utcára. Hogy csodálkozna Zsuzsi, ha visszatérve nem találná a házban; el sem tudná képzelni, hogyan tűnhetett el, hiszen rázárta az ajtót és a kulcsot magával vitte. Bizonyára nagyon megrémülne. Ha sikerülne az ugrás, máskor is így szökne el hazulról, egyszer-kétszer éjszaka is, olyankor, ha a hold bevilágít az ablakon és nem tud aludni. Senki sem venne észre semmit, reggelre az ágyban találnák, nem is tudnák, hogy távol volt a háztól...

A kérdés, hogyan térne vissza a házba, csak pár pillanattal később vetődött fel benne, és rögtön halomra is döntötte valóságtól elszakadt ábrándjait. Elszontyolodva nézett le az árnyékoktól tarkított aszfaltra, amelyen pillanatnyilag alig néhány embert láthatott. A mélységet most ijesztőnek látta maga alatt. Úgysem merne leugrani, ismerte

be elszomorodva, Apa bizonyára még ki is nevetné, amiért ilyen butaság jutott az eszébe...

Amikor eszébe jutott, hogy Zsuzsinak hamarosan itt kell már lennie, ő pedig szanaszét hagyta a szekrényből kirámolt holmit, újra bement a szobába.

IV.

Bent sietve hajigálta vissza a szekrénybe a széthagyott tárgyakat, majd az esernyőt akarta összecukni, de sehogysem boldogult vele. Hiába küszködött, az ernyő ellenséges indulattal, álnokul, konok állatként állt ellen minden igyekezetének, úgyhogy végül is csüggedten a szekrény elé állította. Utána még néhányszor szorongó pillantásokat vetett rá; bosszantotta, hogy nem teheti vissza a helyére, s így szekrénybeli kotorászásának látható jele marad. Zsuzsi, ha visszajön, bizonyára megkérdi tőle, miféle ernyő ez és miért vette elő, neki pedig akkor Anyát kell emlegetnie. Semmi kedvet sem érzett ehhez, mert úgy sejtette, Zsuzsi valahogy lenézi Anyát. Az előbb, mikor azt mondta, „ahá, értem”, meg azt, hogy „hm, nem rossz”, furcsán csúfolódó volt a tekintete...

A szoba színeinek lassú sötétedésére csak később figyelt föl; egyszerre ráébredt, Zsuzsinak rég vissza kellett volna térnie már. Jól emlékezett a lány szavára, hogy mindjárt visszajön, és érezte, sokkal hosszabb idő óta van már távol, semhogy „mindjártnak” nevezhetné. Már igazán jöhetne, nem ilyen hosszú időre engedte el. A rádió tetején álló kis órára nézett: bár nem ismerte még ki magát egészen rajta, mégis tudta, amikor Zsuzsi elment, a mutatóknak egészen másképp kellett állniuk. Egy ideig a számlapot figyelte, a mutatók mozgását szerette volna szemmel tartani, de csak az apró másodpercmutató járását követhette; szeme elsősorban azon tapadt meg, figyelte, miként futja be egyik kört a másik után. De most már igazán itt kell lennie Zsuzsinak, ismételte magában újra, mert ha nem jön hamarosan, könnyen megtörténhetik, hogy Apa ér haza előbb. Igaz, ebből nem neki lenne baja, csakis Zsuzsinak, de mégsem szeretné, ha így történne, mert attól fél, Zsuzsi összeveszne Apával és nem jönne többé, Apa pedig talán valami csúnya öregasszonyt fogadna mellé. De nem, bizonyára mindjárt itt lesz, amíg a mutató háromszor körbemegy, biztosan megérkezik. Lehet, hogy csokoládét is hoz mindjárt...

A másodpercmutató azonban hiába futott körbe háromszor, négy-szer, sőt többször is egymás után, a lány ismerős, sebes lépései mégsem hangzottak föl a lépcsőn; az erkélyre is hiába ment ki, az utca egyik végében sem látta feltűnni alakját. A szürkület most már az utcán is szemmel látható volt; a nap eltűnt a magas háztetők mögött, és árnyképszerűvé varázsolta a kéményeket, az úttest aszfaltja kékes-szürkévé változott, s az ostorfák lombja közt lassan már gyülemleni kezdett a feketeség. A szél hűvösebbé vált, s az ég kékje fakó zöldesszürkére sápadt. A kisfiú bizonytalan szorongása lassan nyilvánvaló félelembe ment át: váratlanul torkon ragadta a gondolat, mi történne, ha Zsuzsi egyáltalán nem térne vissza többé. Hátha ugyanúgy elmegy

a barna kabátossal, mint Anya a fekete bajuszossal. Különös szorítást érzett mellkasában erre a feltevésre, amit most csöppet sem érzett lehetetlennek. Tapogató gyerekeszével is világosan látta, hogy a barna kabátos ugyanazt a szerepet tölti be Zsuzsinál, amit a fekete bajuszos az anyjánál, s ennél fogva azt is határozottan érezte, mindkettő ellenségének számít: céljuk, hogy elragadják tőle, akiket szeret. Minél tovább gondolkodott ezen, annál inkább úgy érezte, hogy körülötte az egész világ ilyesfajta ellenségekből áll, akiknek ő ki van szolgáltatva: a nagyobb fiúk néha el akarják venni labdáját, és a felnőtt férfiak elviszik tőle először Anyát, azután most Zsuzsit is... És lehet, hogy egyszer Apát is elragadja tőle valaki, hiszen ő is jöhetne már. Azt sem bánja, ha előbb jön haza, mint Zsuzsi, aki mivel ilyen hosszú időre egyedül hagyta, végül is megérdemli a sorsát. Úgy van; még ha előbb is jönne haza, akkor is elárulja...

Hogy a most már rohamosan sötétedő szobában mindjobban ránehezedő szorongást elűzze, elhatározta, felcsavarja a villanyt: de a kapcsolót nem érte el a földről, kénytelen volt egy székre állni. Ekkor azonban családás érte: hiába csavart egymás után többször is a kapcsolón, a várt bátorító fény nem árasztotta el a szobát. Rögtön sejtette, áramszünet van, bár még reménykedett, hátha Apa este a körténél oltotta el a villanyt. Felmászott az asztalra: a körte szilárdan állt foglalatában; meglázította, majd újra szorosán becsavarta, de a fény most sem gyulladt ki. Tanácstalanul állt, majd egyszerre dühös sírás fakadt ki belőle; azután lenyelve könnyeit, egy csúnya szót mondott, amit apjától hallott néha, főleg olyankor, ha áramszünet volt, őt azonban nyaklevessel fenyegette, amikor egyszerre használta. Most egymás után többször is kimondta, egyre hangosabban, s közben minden alkalommal mindkét lábával egyszerre felszökken: valami különös gyönyörűséget talált ebben, holott egyáltalán nem ismerte a szó jelentését; eközben félelméről is megfeledkezett. Azután az ablakhoz ment, és az utcára bámult; a járókelőket nézte, de valahogy úgy, mint aki már teljesen lemondott arról, hogy felfedezze közöttük, akiket vár. Valahogy semmiben sem érezte már biztosnak magát; úgy rémlett neki, minden kiszámíthatatlanná vált, mindenki becsapta: Zsuzsi, Apa, a villany egyaránt cserbenhagyta, semmire sem számíthat, semmit sem tudhat biztosan. Azt sem tudhatja, igazuk van-e azoknak, akik azt mondják, nem kell félni a sötétben, meg hogy boszorkányok, sárkányok, varázslók, óriások csak a mesékben léteznek. Nem tudhatja, nem tűnik-e elő bármelyikük is a sötétből kibontakozva éppen a következő pillanatban. Néha óriási szemeket, kitáruló hatalmas szájakat, vi-csorgó fogsorokat látott foszforeszkálni a sötétség fekete bársony hátterén. Nagy titokzatos fehér lepkék lebegtek nesztelenül verdeső szárnyal, kísértetiesen közelítve az arca felé, de ha ilyenkor az ablak irányába pillantott, egyszeriben semmivé váltak. Később azonban újra vissza kellett fordulnia a szoba legsötétebb sarka felé, és megnézni, ott vannak-e még. Azután arra gondolt, mi lenne, ha az erkélyről egészen váratlanul beugrana egy tigris. Csak úgy, egyszerűen beugrana, leheveredne elébe a szőnyegre és nézne rá zöldesen villogó szemével, ő pedig csak várna, egyre várna, hogy most mi lesz. Annyira élesen és tisztán képzelte el a vadállat megjelenését, hogy fogai összekoccantak

a félelemtől, de ugyanakkor egy kis csalódást is érzett a gondolatra, hogy hiába vár rá. Később más, a valósághoz közelebb eső félelem ejtette foglyul: ráeszmélt, nem tudhatja, nem kezd-e el váratlanul égni a ház, nem jelenik-e meg hirtelen a szoba valamelyik sarkában egy pici sárga láng, amely fokozatosan növekszik egyre gyorsabban, lidérces hangtalan lobogással. Többször úgy rémlett, látja is már, mégis tudta, hogy képzelődik. Tekintetét elfordította a szoba sötétjétől, s elhatározta, nem is fordul hátra többé. Azután újra sírni kezdett, ezúttal nem dühösen, hanem elárvult szomorúsággal, halkan vinnyogva, mintegy élvezve az arcán végiggördülő könnyek melegét. Egyedül hagyták, végleg, egészen egyedül...

A zsillettpenge, amelyre az ablakpárkányon céltalanul matató keze bukkant, valamennyire megvizsgáltta. Óvatosan vette föl, tudta, két rövidebb végén nem éles. Rozsdás régi penge volt, nyilván az apja felejtette ott az ablakpárkány sarkában, de mégis valami „új” dolog, amivel elbabrálhat, amíg a különös varázslat meg nem törik, amíg nem történik valami végre. Először az ablakpárkányt kezdte vele farigcsálni; bár tudta, a végén ki fog kapni ezért, az ezzel kapcsolatos félelmet nem találta annyira elviselhetetlennek, mint az ijesztő rémképektől való rettegést. Azután a szekrény közelébe letámasztott, homályosan sejlő esernyőre esett a tekintete, majd maga sem tudva, hogyan támadt ez az ötlete, hozzálépett és a zsillettpengét a kifeszített tarka selyemhuzat széléhez érintette.

A hatás meglepő volt: az ernyő anyaga majdnem önmagától vált szét a papírvékony acéllemez előrenyomuló éle előtt, s közben valami varázsosan sercegő-ropogó hangot hallatott, olyasfélét, hogy *prakk-prakk*, ami váratlanul fellelkesítette. A következő pillanatban megrémült: tudta, most olyan megengedhetetlen dolgot követett el, ami sokkal súlyosabb, mint az ablakpárkány összefarigcsálása. A selyem végérvényesen, visszavonhatatlanul elhasadt, többé semmi sem forrasztja össze. Úgy határozott, nem folytatja ezt a játékot. Ismét megpróbálta összecukni az ernyőt, de újra kudarcot vallott, ezért csak úgy fordította, hogy a szakadás a padló közelében legyen; abban reménykedett, így talán nem veszik észre. Eltávolodott az ernyőtől és megpróbált erőszakkal másfelé nézni.

De a játékot nem tudta abbahagyni, a selyem hasadásának hangja teljesen rabul ejtette képzeletét. Volt benne valami, ami szorongást, félelmet, elhagyatottságot, mindent feledtetett. Váratlanul ismét azon kapta magát, hogy remegő kezében tovább nyomul előre a zsillettpenge. *Prakk-prakk*, a selyem újra továbbhasadt, a hang kellemes borzongással töltötte el, de ugyanakkor valami reményvesztettséget is érzett, amiért képtelen furcsa szenvedélyének ellenállni. Úgy rémlett, valami titokzatos erő kényszeríti, hogy tovább vágja az anyja ernyőjét, amely tudomása szerint az egyetlen tárgy volt, amelyet itt hagyott. Pedig lehet, hogy egyszer eljön érte, és magával viszi. Hátha szüksége lesz még rá. De mindegy, miért nem vitte el *akkor* magával, miért felejtette itt? És miért ment el egyáltalán? Azt hiszi, törődik ő az esernyőjével, amit itt felejtett? Semmi köze hozzá... *Prakk-prakk*, a csodás

hang egyre tovább csábította. Csak jönne már valaki, hogy abba tudja hagyni, mert így mit csinálhatna mást? Mit tehetne, ha itt hagyják egyedül, kiszolgáltatva a sötétségnek. Prakk-prakk-prakk, csodálatosan szakad ez az ernyő, prakk-prakk, mintha *akarna* szakadni. Mintha nem is ő vágná, hanem az futna neki a zsillett-pengének.

„Munkájának eredményét” a váratlanul kigyúló villanyfény mutatta meg egészen. Hunyorgó szemével látta, hogy az ernyőn több helyen is, kisebb-nagyobb háromszög alakú hasadások ásítanak rá. Rögtön látta, bárhogyan is forgatja az ernyőt, nem tüntetheti el őket. Úgy tetszett, mintha gúnyos kis manókként a szemébe kacagnának, és vigyorogva ismételnék: „Hipp-hopp, itt vagyunk, itt is maradunk; bármit is teszel, nem tüntethetsz el minket...”

Páni félelem vett erőt rajta. Ez már nem a titokzatos hatalmaktól való rettegés volt, hanem a nagyon is valóságos következményektől való félelem. Néhány pillanatig eszeveszett menekülési vágy fogta el, szeretett volna eltűnni a szobából, szerteillanó füstként elpárologni, és elkerülni valahová messze, nagyon messze, hogy ne találják meg soha többé. Egy percre újra felmerült benne a gondolat, hogy az esernyőt ejtőernyőnek használja és leugrik az erkélyről, azután más megoldást próbált keresni. Tisztán látta, hogy az volna egyetlen menekülési lehetőség számára, ha el tudná tüntetni az ernyőt. Ha összecsuhatná és visszatehetné a szekrénybe, ott nagyon soká nem venné észre senki, és ha egyszer mégis előszednék, már senki sem gyanítaná, hogy ő okozta a szakadásokat...

Újra megkísérelte összecsuksni, de most sem sikerült. Közben lépéseket hallott felfelé közeledni a lépcsőn; rémülten ismerte föl apja cipőjének csikorgását. Bár tudta, hogy minden hiába, mindennek vége, sírva, dühös könnyekkel a szemében, egyre hevesebben rángatva mégis tovább birkózott az esernyővel, amely gyilkos könyörtelenséggel továbbra is ellenállt, mint valami makacs, gonosz élőlény, amely kérlelhetetlenül elhatározta, hogy a vesztere tör.

Mikor apja magas alakja az ajtóban megjelent, olyannak látta, mint eddig még sohasem. Fenyegető óriásként magasodott előtte, ő pedig úgy érezte, egészen parányivá, szinte láthatatlanná válik.